

Martyna Krupa

Uniwersytet Rzeszowski

EUROSIEROCTWO - WPŁYW MIGRACJI ZAROBKOWEJ NA ŻYCIE RODZINNE

Wprowadzenie

Termin „eurosieroctwo” nie jest powszechnie znany, lecz odnosi się do problemu dzieci, których rodzice migrują za granicę w poszukiwaniu pracy, pozostawiając swoje potomstwo pod opieką jednego z rodziców, krewnych, przyjaciół lub instytucji opiekuńczych. Zjawisko to stało się szczególnie widoczne w krajach Europy Środkowej i Wschodniej, w tym w Polsce, gdzie wielu ludzi emigruje do bogatszych krajów Unii Europejskiej w celu poprawy swojej sytuacji finansowej¹.

Eurosieroctwo, będące zjawiskiem coraz częściej obserwowanym w regionie Podkarpacia, stanowi poważny problem społeczny wynikający z masowych migracji zarobkowych. Rodzice, wyjeżdżając za granicę w poszukiwaniu lepszych warunków życia i wyższych zarobków, często pozostawiają swoje dzieci pod opieką krewnych lub innych opiekunów². To rozłączenie niesie ze sobą szereg konsekwencji, zarówno emocjonalnych, jak i społecznych. Dzieci, nazywane eurosierotami, doświadczają uczucia osamotnienia, braku wsparcia emocjonalnego oraz trudności w nauce i integracji społecznej. Zjawisko to wpisuje się w szerszy kontekst problemów społecznych związanych z migracją, destabilizacją rodziny oraz wyzwaniem edukacyjnymi. Problemy te wymagają kompleksowego podejścia,

¹ M. Bernart (red.), *Zjawisko eurosieroctwa w województwie podkarpackim. Raport z badania*, Rzeszów 2019.

² P. Kaczmarczyk, M. Okólski, *Polityka migracyjna jako instrument promocji zatrudnienia i ograniczania bezrobocia*, Ośrodek Badań nad Migracjami WNE UW, Warszawa 2008.

zarówno ze strony instytucji społecznych, jak i systemu edukacji, w celu zapewnienia odpowiedniego wsparcia dla dotkniętych rodzin³.

Termin „eurosieroctwo” ma wysoce pejoratywny wydźwięk, sugerując, że dzieci te są porzucone lub pozbawione opieki rodzicielskiej. Takie określenie stygmatyzuje zarówno dzieci, jak i rodziców, nie oddając pełnej rzeczywistości ich sytuacji. Migracja rodziców nie musi automatycznie prowadzić do zaburzenia więzi między rodzicem a dzieckiem. Określanie wszystkich dzieci migrantów mianem „eurosierot” jest niesprawiedliwym uogólnieniem⁴.

Zamiarem niniejszego tekstu jest przyjrzenie się zagadnieniu wpływu wyjazdów zarobkowych rodziców na życie rodzinne, a w szczególności na dzieci pozostawione w kraju. Analizuje on aspekty emocjonalne, społeczne i edukacyjne, które wynikają z rozłąki z rodzicami. Ponadto praca ma na celu zrozumienie, jakie mechanizmy wsparcia społecznego i instytucjonalnego są dostępne dla tych rodzin oraz jakie strategie radzenia sobie przyjmują zarówno dzieci, jak i ich opiekunowie w obliczu eurosieroctwa. Celem jest także podniesienie świadomości na temat tego problemu⁵.

Charakterystyka opisywanego zjawiska

Eurosieroctwo jest uważane za szczególną formę sieroctwa społecznego, czyli sytuacji, w której dzieci są wychowywane poza własnymi rodzinami – na przykład w domach dziecka lub rodzinach zastępczych – z przyczyn innych niż śmierć rodziców. W przypadku eurosieroctwa powodem tego stanu rzeczy jest migracja zarobkowa jednego lub obojga rodziców⁶. W kontekście sieroctwa społecznego i eurosieroctwa możemy zidentyfikować trzy różne stopnie osierocenia, które różnią się poziomem zaangażowania rodziców w życie dziecka oraz częstotliwością ich kontaktów⁷:

- stopień najwyższy – mamy tu do czynienia z sytuacją, w której rodzice całkowicie opuszczają swoje dziecko. W takim przypadku dziecko nie ma żadnego kontaktu z biologicznymi rodzicami, a jego losem zajmują się obce osoby, które przejmują pełną odpowiedzialność za jego opiekę i wychowanie;
- stopień średni – charakteryzuje się bardzo rzadkim i nieregularnym kontaktem dziecka z rodzicami. Na przykład jedno z rodziców może odwiedzać dziecko

³ A.I. Brzezińska, J. Matejczuk, *Psychologiczne konsekwencje (euro)sieroctwa: styl życia rodziny, diagnoza i wsparcie*, „Studia Edukacyjne” 2011, nr 17, s. 71–88.

⁴ M.S. Kruk, *Problem eurosieroctwa w Polsce* [w:] *Dziecko w kulturze europejskiej*, red. K. Bogacka, Warszawa, 2016, s. 359–369.

⁵ A.I. Brzezińska, J. Matejczuk, *Psychologiczne konsekwencje...*, s. 71–88.

⁶ B. Skoczyńska-Prokopowicz, *Zjawisko eurosieroctwa w świetle badań statystycznych i w opiniach społecznych*, „Kultura – Przemiany – Edukacja”, t. III, 2015, s. 168–177.

⁷ M.S. Kruk, *op. cit.*, s. 359–369.

przebywające w placówce opiekuńczo-wychowawczej, ale te wizyty są sporadyczne i nie mają stałego harmonogramu. Dziecko pozostaje pod opieką instytucji lub innych opiekunów przez większość czasu, a kontakt z rodzicem jest niewielki i często nie wystarcza na zaspokojenie emocjonalnych potrzeb dziecka;

- stopień najniższy – rodzice wykazują pewne zainteresowanie życiem swojego dziecka, chociaż nadal nie sprawują pełnej opieki. Mogą odwiedzać dziecko w placówce, robić dla niego sporadyczne zakupy lub organizować wyjazdy wakacyjne. Mimo to codzienna opieka i wychowanie dziecka pozostają w rękach obcych osób, takich jak pracownicy instytucji opiekuńczych. Rodzice są obecni w życiu dziecka, ale ich zaangażowanie jest ograniczone⁸.

Migracja zarobkowa niesie ze sobą negatywne skutki, które mogą wpływać na migrantów oraz ich rodziny. Oto niektóre z nich⁹:

- zaburzenia więzi rodzinnych – długotrwała nieobecność rodziców może prowadzić do osłabienia więzi emocjonalnych między rodzicami a dziećmi, co może skutkować uczuciem opuszczenia i problemami emocjonalnymi u dzieci;
- problemy wychowawcze – brak rodziców na co dzień może prowadzić do problemów wychowawczych, takich jak brak nadzoru, trudności w nauce czy problemy z dyscypliną;
- stres i tęsknota – migranci mogą doświadczać stresu i tęsknoty za rodziną i domem, co negatywnie wpływa na ich zdrowie psychiczne;
- izolacja – migranci mogą czuć się odizolowani w obcym kraju, co prowadzi do samotności i depresji.

Migracja zarobkowa, mimo swoich wyzwań, ma również pozytywne aspekty. Oto kilka kluczowych korzyści¹⁰:

- wyższe dochody – migranci zarobkowi często mogą zarobić znacznie więcej za granicą niż w swoich krajach ojczystych, co pozwala im na poprawę standardu życia;
- wsparcie finansowe bliskich – przekazy pieniężne wysyłane przez migrantów do rodzin w kraju ojczystym mogą znacząco poprawić sytuację finansową tych rodzin, wspierając ich codzienne potrzeby oraz inwestycje w edukację i zdrowie;
- finansowanie edukacji – większe dochody pozwalają migrantom na zapewnienie swoim dzieciom lepszego dostępu do edukacji, co przekłada się na długoterminowe korzyści;
- nowe umiejętności – praca za granicą daje migrantom możliwość zdobycia nowych umiejętności i doświadczeń zawodowych, które mogą zwiększyć ich atrakcyjność na rynku pracy po powrocie do kraju ojczystego¹¹.

⁸ *Ibidem*.

⁹ B. Skoczyńska-Prokopowicz, *Zjawisko eurosieroctwa...*, s. 168–177.

¹⁰ *Ibidem*.

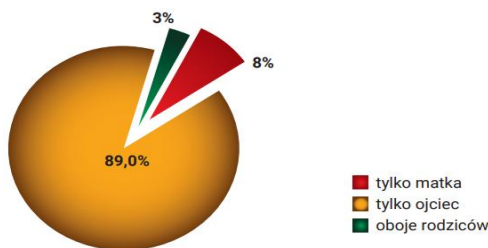
¹¹ *Ibidem*.

Problem eurosieroctwa na Podkarpaciu

Temat eurosieroctwa jest szczególnie istotny na Podkarpaciu ze względu na skalę problemu oraz jego potencjalne konsekwencje dla społeczności lokalnych. Podkarpacie, podobnie jak wiele innych regionów Polski, doświadcza wysokiej emigracji zarobkowej. Wielu mieszkańców wyjeżdża za granicę w poszukiwaniu pracy, opuszczając rodzinę, w tym często dzieci. Mimo że Podkarpacie nie należy do najbardziej zaludnionych regionów Polski, to w okresie przedakcesyjnym osoby wyjeżdżające z tego obszaru stanowiły 12,7 proc. ogółu emigrantów. Ten wynik klasyfikował Podkarpacie na drugim miejscu pod względem udziału w ogólnej migracji. Choć wskaźnik ten zmniejszył się do 11,7 proc. w okresie poakcesyjnym, w 2008 r. województwo podkarpackie zajęło pierwsze miejsce w rankingu regionów o największym odsetku emigracji¹².

Na terenie Podkarpacia największy odsetek bezrobocia odnotowano w powiecie leskim, sięgający 15,4 proc., podczas gdy najniższy odsetek bezrobocia zaobserwowano w powiecie mieleckim, wynoszący 4,4 proc. Wśród miast na prawach powiatu najmniejsza stopa bezrobocia zanotowana została w Krośnie – 2,7 proc., kolejno w Rzeszowie – 4,9 proc., Tarnobrzegu – 8,2 proc. oraz w Przemyśle – 10,9 proc.¹³

Wyniki badania przeprowadzonego wśród 1540 uczniów wskazują, że zdecydowana większość matek – 76,9 proc. – pracuje na terenie Polski. Tylko niewielki odsetek respondentów, dokładnie 1,4 proc., zaznaczył w kwestionariuszu, że ich matka pracuje za granicą. Sytuacja wygląda nieco inaczej w przypadku ojców. Zdecydowanie więcej z nich wyjeżdża do pracy poza granice kraju – 11,5 proc. ankietowanych zaznaczyło taką odpowiedź. Równocześnie większa liczba ojców (82 proc.), w porównaniu do matek (76,9 proc.), jest zatrudniona w kraju. Taki rozkład wynika nie tylko z częstszych wyjazdów zarobkowych ojców, ale także z faktu, że wśród badanych uczniów jest większy odsetek matek niepracujących zawodowo.

Wykres 1. Rozkład procentowy rodziców, którzy wyjechali za granicę w celach zarobkowych

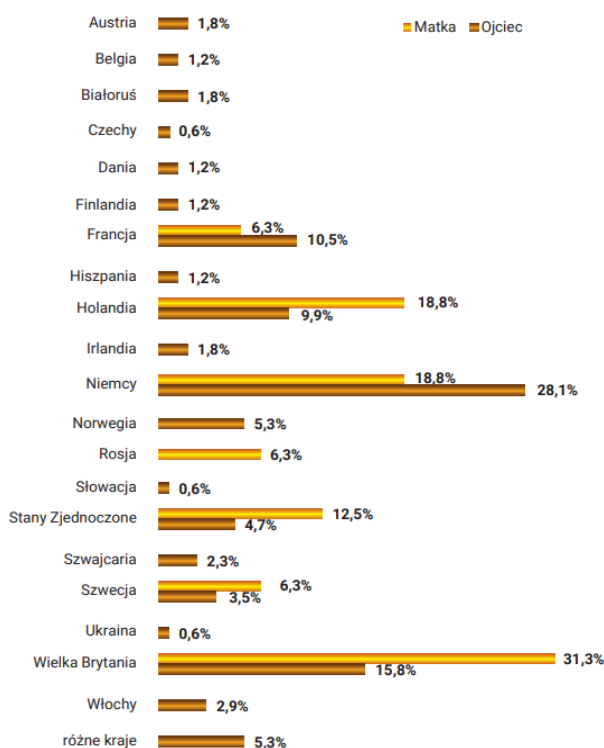
Źródło: M. Bernart (red.), *Zjawisko eurosieroctwa w województwie podkarpackim. Raport z badania*, Rzeszów 2019.

¹² P. Kaczmarczyk, M. Okólski, *Polityka migracyjna...*

¹³ M. Tomczyk, *Bezrobocie na Podkarpaciu*, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, 2022.

Na podstawie danych z *Raportu z badania* na temat zjawiska eurosieroctwa w województwie podkarpackim stwierdzono, że ze 1540 uczniów uczestniczących w badaniu 193 osoby, co stanowi 12,5 proc. wszystkich badanych, ma jednego lub obojga rodziców pracujących za granicą. W niniejszej analizie szczególną uwagę poświęcono właśnie tej grupie respondentów, aby lepiej zrozumieć ich sytuację i doświadczenia związane z eurosieroctwem¹⁴.

Wyniki badań wykazują również, że to głównie ojcowie decydują się na migrację zarobkową, co stanowi niemal 90 proc. wszystkich wyjeżdżających rodziców, według 171 uczniów, którzy wzięli udział w ankiecie. W mniejszym stopniu to matki podejmują decyzję o emigracji – zaledwie 16 uczniów wskazało, że ich matki wyjechały za granicę. Natomiast zaledwie 3 proc. ankietowanych, co stanowi grupę sześciu osób, poinformowało, że zarówno matka, jak i ojciec opuścili kraj w celu podjęcia pracy za granicą¹⁵.

Wykres 2. Kierunek wyjazdu jednego z rodziców do pracy za granicę

Źródło: M. Bernart (red.), *Zjawisko eurosieroctwa w województwie podkarpackim. Raport z badania*, Rzeszów 2019.

¹⁴ M. Bernart (red.), *Zjawisko eurosieroctwa w województwie podkarpackim...*

¹⁵ *Ibidem*.

Dane wskazują ponadto, że największy odsetek ojców wyjeżdża do pracy do Niemiec (28,1 proc.), podczas gdy odsetek matek wybierających ten kierunek jest niższy (18,8 proc.). Może to świadczyć o korzystniejszych warunkach pracy lub większych możliwościach zatrudnienia dla mężczyzn w Niemczech w porównaniu z innymi krajami. Dane pokazują także, że Wielka Brytania jest z kolei preferowanym kierunkiem emigracji zarobkowej kobiet, odsetek wyjeżdżających tam do pracy matek jest znacząco wyższy (31,3 proc.) niż odsetek ojców (15,8 proc.). Może to wynikać z różnych czynników, takich jak dostępność pracy sezonowej czy elastyczność godzin pracy. W Holandii odsetek matek (18,8 proc.) i ojców (9,9 proc.) wyjeżdżających do pracy jest bardziej zrównoważony w porównaniu z innymi krajami. Może to sugerować, że warunki pracy i możliwości zatrudnienia są bardziej równomierne dla obu płci w tym kraju¹⁶.

Problemy dzieci pozostawionych bez opieki rodziców

Rodzina odgrywa kluczową rolę w życiu dziecka, stanowiąc jego pierwsze i najważniejsze środowisko, które kształtuje jego rozwój i tożsamość. Funkcje pełnione przez rodzinę można podzielić na dwie główne kategorie: funkcje istotne (pierwszorzędne) – prokreacja, socjalizacja i funkcja miłości oraz funkcje akcydentalne (drugorzędne) – ekonomiczna, opiekuńcza, stratyfikacyjna, rekreacyjna, religijna oraz integracyjna¹⁷. Masowa emigracja zarobkowa rodziców jest zjawiskiem, które w istotny sposób wpływa na funkcjonowanie rodziny, prowadząc do zaburzeń w pełnieniu jej podstawowych funkcji. Nieobecność jednego z rodziców może mieć daleko idące konsekwencje dla wszystkich członków rodziny, zakłócając relacje interpersonalne oraz zmieniając sposób, w jaki odgrywane są role społeczne i rodzinne. Przykładowe konsekwencje to¹⁸:

- osłabienie więzi emocjonalnych – regularny kontakt fizyczny i emocjonalny z rodzicami jest kluczowy dla rozwoju dziecka. Nieobecność jednego z rodziców może prowadzić do osłabienia tych więzi. Dzieci mogą odczuwać brak poczucia bezpieczeństwa i wsparcia emocjonalnego, co może prowadzić do problemów w relacjach z rówieśnikami i trudności w budowaniu zdrowej samooceny;
- zwiększenie obciążeń dla pozostającego rodzica – gdy jeden z rodziców emigruje, obowiązki wychowawcze i domowe spadają na drugiego rodzica. Pozostający rodzic może odczuwać stres i przemęczenie, co może negatywnie wpływać na jego zdolność do pełnienia ról rodzicielskich i opiekuńczych;

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ M. Jawna, A. Kaczmarek, *Emigracja zarobkowa rodziców a problem eurosieroctwa*, „Ogrody Nauk i Sztuk”, nr 2013(3), s. 88–95.

¹⁸ *Ibidem*.

- zmiana dynamiki rodzinnej – wyjazd jednego z rodziców może zmienić sposób, w jaki rodzina funkcjonuje na co dzień. Dzieci mogą przejmować role dorosłych, stając się odpowiedzialnymi za młodsze rodzeństwo, lub obowiązki domowe, co może zakłócać ich normalny rozwój i edukację;
- problemy emocjonalne u dzieci – mogą one doświadczać lęku, depresji czy poczucia osamotnienia z powodu rozłąki z rodzicem. Mogą pojawić się trudności w nauce, wagarowanie, a także problemy behawioralne¹⁹.

Migracja zarobkowa wiąże się często z koniecznością rozłąki rodziców z dziećmi. Czas jej trwania odgrywa kluczową rolę, jeżeli chodzi o jej wpływ na dzieci oraz ich relacje z rodzicami. Podczas gdy kilka miesięcy rozłąki można w jakiś sposób „nadrobić”, długotrwała emigracja, trwająca kilkanaście lat, niesie ze sobą znacznie poważniejsze konsekwencje, które są niemal niemożliwe do odwrócenia²⁰. Dzieci pozostawione bez stałej opieki rodziców często borykają się z problemami szkolnymi. Brak stabilności w życiu domowym może prowadzić do braku motywacji do nauki, a nawet do wagarowania i częstych nieobecności w szkole. To z kolei może doprowadzić do pogorszenia wyników w nauce, braku zaangażowania w proces edukacyjny oraz zwiększenia ryzyka niepowodzeń szkolnych. W skrajnych przypadkach eurosieroctwa dzieci mogą nawet porzucać szkołę. Brak stabilności emocjonalnej oraz brak wsparcia rodziców może prowadzić do uczucia bezradności i braku perspektyw na przyszłość, co skutkuje decyzją o rezygnacji z dalszej edukacji. Porzucenie szkoły z kolei znacząco ogranicza szanse na rozwój osobisty i zawodowy tych dzieci w przyszłości. Brak stałego wsparcia rodziców może skutkować poszukiwaniem akceptacji i ucieczką przed problemami poprzez szkodliwe zachowania, takie jak wcześniejszy kontakt z alkoholem i narkotykami. Dzieci pozostawione same sobie mogą szukać ucieczki w substancjach psychoaktywnych jako sposobu radzenia sobie ze stresem i emocjonalnymi trudnościami²¹.

W przypadku gdy jeden z rodziców opuszcza kraj w poszukiwaniu pracy za granicą, utrzymywanie regularnego kontaktu z dzieckiem staje się kluczowe. Każda rodzina migracyjna ma swoje unikalne doświadczenia i sposoby radzenia sobie z rozłąką. Współczesne technologie, takie jak Internet, telefony komórkowe i wideorozmowy, umożliwiają utrzymywanie regularnych kontaktów między rodzicami a dziećmi, nawet jeśli są one fizycznie oddzielone. Dzięki temu rodzice mogą aktywnie uczestniczyć w życiu swoich dzieci, wspierać je emocjonalnie i udzielać im porad. Wiele dzieci migrantów ma stabilne i wspierające środowisko, pomimo fizycznej nieobecności rodziców. Ponad połowa ojców, którzy pracują

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ M. Bernart (red.), *Zjawisko eurosieroctwa w województwie podkarpackim...*

²¹ B. Skoczyńska-Prokopowicz, *Zjawisko eurosieroctwa...*, s. 168–177.

poza granicami kraju, utrzymuje codzienne rozmowy z dzieckiem, podczas gdy większość matek kontaktuje się ze swoim dzieckiem 2–3 razy w tygodniu. Należy jednak zauważyć, że utrzymanie kontaktów z dzieckiem to nie tylko prawo, ale także obowiązek rodziców, którzy wyjechali za granicę. Niemniej jednak wyniki badania wskazują, że 13 proc. uczniów zgłosiło brak kontaktu ze swoją matką, która wyjechała za granicę, podczas gdy w przypadku ojca brak kontaktu zgłosiło 4 proc. ankietowanych²².

Przeciwdziałanie skutkom eurosieroctwa: strategiczne działania wsparcia

Diagnoza sytuacji rodziny oraz wprowadzenie zmian w podejmowaniu decyzji o wyjeździe zarobkowym to kluczowe zadania dla profesjonalnie przygotowanego doradcy rodzinnego. Taka praca jest szczególnie ważna w kontekście rodzin rozważających migrację zarobkową, ponieważ decyzje te mogą mieć długotrwałe i znaczące konsekwencje dla wszystkich członków rodziny, zwłaszcza dzieci. Proces pracy doradcy rodzinnego powinien być kompleksowy i przebiegać w trzech etapach²³:

1. W pierwszym kroku doradca powinien skupić się na dokładnym zrozumieniu sytuacji rodziny, która już doświadczyła migracji zarobkowej lub jest nią zagrożona. Obejmuje to analizę różnych aspektów życia rodzinnego, takich jak:
 - relacje między członkami rodziny – jakie są relacje między rodzicami a dziećmi oraz między małżonkami? jak migracja może wpłynąć na te relacje?
 - motywacje do migracji – dlaczego rodzina rozważa wyjazd za granicę? czy jest to podyktowane jedynie kwestiami ekonomicznymi, czy też innymi czynnikami, takimi jak lepsze warunki życia czy edukacja?
 - obawy i oczekiwania – jakie są główne obawy rodziny związane z migracją? jakie mają oczekiwania wobec przyszłości?
2. Po zdiagnozowaniu sytuacji doradca rodzinny powinien pracować z rodziną nad nadaniem sensu decyzji o wyjeździe. Jest to etap, w którym rodzina wspólnie analizuje swoje decyzje, zadając sobie pytania:
 - czy decyzja o migracji jest dobrze przemyślana i uzasadniona? rodzina musi zrozumieć, dlaczego decyduje się na taki krok i jakie są tego realne korzyści i potencjalne straty;
 - jakie są alternatywy? czy istnieją inne możliwości, które mogą przynieść podobne korzyści bez konieczności rozłąki?

²² M. Bernart (red.), *Zjawisko eurosieroctwa w województwie podkarpackim...*

²³ A.I. Brzezińska, J. Matejczuk, *Psychologiczne konsekwencje...*, s. 71–88.

- jak migracja wpłynie na życie rodziny w krótkim i długim okresie? ważne jest, aby rodzina miała realistyczne oczekiwania i była przygotowana na wyzwania, jakie niesie migracja.
3. Ostatni krok polega na wspólnym opracowaniu strategii i zasobów, które pomogą rodzinie radzić sobie z nową sytuacją, niezależnie od tego, czy zdecydują się na:
- czasowe rozstanie – jak rodzina będzie utrzymywać kontakt i wspierać się na odległość? jakie środki komunikacji będą wykorzystywane? jakie wsparcie mogą uzyskać dzieci pozostające w kraju?
 - wspólny wyjazd – jakie są plany na adaptację w nowym kraju? jak rodzina poradzi sobie z nowymi wyzwaniami kulturowymi i językowymi? jakie wsparcie mogą uzyskać w kraju docelowym?
 - pozostanie w kraju – jak rodzina może poprawić swoją sytuację ekonomiczną bez konieczności migracji? jakie są dostępne lokalne zasoby wsparcia i jakie programy mogą pomóc?

Praca doradcy rodzinnego w kontekście migracji zarobkowej jest niezwykle ważna, ponieważ decyzje o wyjeździe za granicę mają dalekosiężne skutki dla całej rodziny. Przeprowadzenie szczegółowej diagnozy, nadanie sensu decyzjom oraz opracowanie strategii radzenia sobie z nową sytuacją to kluczowe kroki, które mogą pomóc rodzinom w podejmowaniu świadomych i przemyślanych decyzji. Dzięki temu możliwe jest minimalizowanie negatywnych skutków migracji i wspieranie rodziny w zachowaniu stabilności i zdrowych relacji.

Zjawisko eurosieroctwa oraz związane z nim złożone problemy stanowią poważne wyzwanie dla administracji państwowej i organizacji pozarządowych. Eurosieroty, czyli dzieci, których rodzice wyemigrowali za granicę w celach zarobkowych, oraz ich rodziny mogą liczyć na profesjonalną pomoc ze strony różnych instytucji. Organizacje te realizują szereg inicjatyw, aby złagodzić negatywne skutki emigracji rodziców i zapewnić dzieciom odpowiednią opiekę oraz wsparcie emocjonalne²⁴.

Szkółą odgrywa kluczową rolę w systemie udzielania pomocy eurosierotom i ich rodzinom. W ramach swojej działalności podejmuje szereg działań mających na celu zrozumienie, monitorowanie oraz wsparcie dzieci, które zostały dotknięte problemem eurosieroctwa. Jednym z podstawowych działań realizowanych przez szkoły są wizyty w domach rodzinnych uczniów. Pracownicy szkoły regularnie odwiedzają domy dzieci, aby lepiej zrozumieć ich sytuację rodzinną i potrzeby. Takie bezpośrednie kontakty z rodziną umożliwiają nauczycielom i pedagogom monitorowanie warunków życia dziecka oraz identyfikowanie ewentualnych problemów, które mogą wymagać interwencji lub dodatkowego wsparcia. Kolejnym

²⁴ M. Jawna, A. Kaczmarek, *Emigracja zarobkowa rodziców...*, s. 88–95.

istotnym działaniem są rozmowy telefoniczne z rodzicami, którzy przebywają za granicą. Nauczyciele i pedagodzy regularnie kontaktują się z rodzicami, aby umożliwić im utrzymanie więzi z dzieckiem i angażowanie się w jego życie szkolne. Tego rodzaju komunikacja pozwala rodzicom na bieżąco śledzić postępy edukacyjne swoich dzieci oraz reagować na wszelkie problemy wychowawcze. Szkoły współpracują także z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, aby zapewnić specjalistyczną pomoc dzieciom, które jej potrzebują. W ramach tej współpracy realizowane są działania diagnostyczne oraz wsparcie w przypadku problemów emocjonalnych i edukacyjnych. Poradnie psychologiczno-pedagogiczne oferują pomoc nie tylko dzieciom, ale także ich opiekunom, pomagając im lepiej radzić sobie z trudnościami wynikającymi z nieobecności jednego z rodziców. Ponadto szkoły informują rodziny o dostępnych formach wsparcia oferowanych przez różne instytucje pomocowe. Przekazywanie takich informacji ma na celu ułatwienie rodzinom korzystania z usług różnych organizacji, które mogą zapewnić dodatkową pomoc materialną, psychologiczną czy prawną²⁵.

Fundacja Prawo Europejskie odgrywa znaczącą rolę w szerzeniu świadomości na temat eurosieroctwa oraz wspieraniu instytucji, które zajmują się tym problemem. Jej działalność koncentruje się na edukacji, szkoleniach oraz uwrażliwianiu społeczności lokalnych na kwestie związane z eurosieroctwem. Jednym z kluczowych aspektów działalności fundacji są szkolenia przeprowadzane dla pracowników ośrodków opieki społecznej i pomocy rodzinie, kuratorów sądowych oraz innych instytucji. Szkolenia te mają na celu przekazanie specjalistycznej wiedzy na temat prawnych i społecznych aspektów eurosieroctwa. Dzięki tym kursom pracownicy ośrodków opieki społecznej są lepiej przygotowani do udzielania wsparcia eurosierotom oraz ich rodzinom, co ma bezpośredni wpływ na poprawę jakości życia tych osób. Szkolenia dla kuratorów sądowych są również istotne, ponieważ odgrywają oni kluczową rolę w monitorowaniu sytuacji rodzinnej dzieci oraz w interwencjach w przypadkach, gdy dochodzi do zaniedbań czy naruszenia praw dziecka. Dzięki zdobytej wiedzy kuratorzy są w stanie skuteczniej reagować na potrzeby eurosierot, zapewniając im odpowiednią opiekę i wsparcie²⁶.

Zakończenie

Zjawisko eurosieroctwa w Polsce stanowi poważne wyzwanie zarówno dla rodzin, jak i instytucji odpowiedzialnych za wsparcie społeczne. Migracje zarobkowe, będące konsekwencją przemian ustrojowych, gospodarczych i społecznych,

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*.

stają się coraz częściej atrakcyjną alternatywą dla osób zmagających się z problemami finansowymi, bezrobociem oraz chęcią podniesienia swojego standardu życia²⁷. Młodzież kończąca szkoły ponadgimnazjalne na Podkarpaciu widzi w emigracji zarobkowej lepsze szanse na start w dorosłe życie. To przekonanie jest potwierdzone przez dane, które wskazują, że większość respondentów rozważyłaby wyjazd za granicę w przypadku niepowodzenia swoich planów zawodowych. Subiektywna ocena rynku pracy oraz własnych możliwości znalezienia satysfakcjonującego zatrudnienia ma ogromny wpływ na decyzję o emigracji²⁸. Jednakże migracje zarobkowe, mimo że mogą przynosić korzyści ekonomiczne, wiążą się również z poważnymi konsekwencjami społecznymi, w tym z problemem eurosieroctwa. Dzieci pozostawione w kraju przez rodziców emigrujących za pracę często doświadczają zaburzeń w funkcjonowaniu rodziny, co może prowadzić do osłabienia więzi rodzinnych, problemów emocjonalnych oraz trudności w nauce. Eurosieroctwo dotyka nie tylko dzieci, ale również całe społeczności lokalne. Pogorszenie się sytuacji demograficznej, w tym postępujące starzenie się społeczeństwa, wiąże się ze zwiększeniem wydatków na usługi publiczne dla starszej grupy ludności. To z kolei może prowadzić do jeszcze większego nacisku na młode pokolenia, które mogą czuć się zobowiązane do poszukiwania lepszych perspektyw za granicą, co tylko nasila problem eurosieroctwa. Dla migranta decyzja o wyjeździe jest zazwyczaj wynikiem dokładnej kalkulacji zysków i strat. Eurosieroctwo to złożony problem wymagający kompleksowego podejścia i zaangażowania wielu podmiotów²⁹.

Bibliografia

- Bernart M. (red.), *Zjawisko eurosieroctwa w województwie podkarpackim. Raport z badania*, Rzeszów 2019.
- Brzezińska A.I., Matejczuk J., *Psychologiczne konsekwencje (euro)sieroctwa: styl życia rodziny, diagnoza i wsparcie*, „Studia Edukacyjne” 2011, nr 17, s. 71–88.
- Jawna M., Kaczmarek A., *Emigracja zarobkowa rodziców a problem eurosieroctwa*, „Ogrody Nauk i Sztuk”, nr 2013(3), s. 88–95.
- Kaczmarczyk P., Okólski, M., *Polityka migracyjna jako instrument promocji zatrudnienia i ograniczania bezrobocia*, Ośrodek Badań nad Migracjami WNE UW, Warszawa 2008.
- Kruk M.S., *Problem eurosieroctwa w Polsce* [w:] *Dziecko w kulturze europejskiej*, red. K. Bogacka, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2016, s. 359–369.

²⁷ A.I. Brzezińska, J. Matejczuk, *Psychologiczne konsekwencje...*, s. 71–88.

²⁸ M. Puchalska, *Emigracja zarobkowa. Szansa na przyszłość czy droga donikąd w ocenie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych z województwa podkarpackiego*, „Jagiellońskie Studia Socjologiczne” 2014, nr 4, s. 265–282.

²⁹ *Ibidem*.

Puchalska M., *Emigracja zarobkowa. Szansa na przyszłość czy droga donikąd w ocenie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych z województwa podkarpackiego*, „Jagiellońskie Studia Socjologiczne” 2014, nr 4, s. 265–282.

Skoczyńska-Prokopowicz B., *Zjawisko eurosieroctwa w świetle badań statystycznych i w opiniach społecznych*, „Kultura – Przemiany – Edukacja” 2015, t. III, s. 168–177.

Tomczyk M., *Bezrobocie na Podkarpaciu*, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, 2022.

EURO-ORPHANHOOD – THE IMPACT OF LABOR MIGRATION ON FAMILY LIFE

Abstract

This work presents the topic of economic trips of parents from Podkarpacie and the impact on their families, especially children. The phenomenon of Euro-orphanhood, which affects 12.5% of students from the study group, is the subject of special attention. Most mothers, as many as 76.9%, work in the country, while trips abroad concern mainly fathers. The term “Euro-orphans” has pejorative connotations, suggesting negative consequences of separation from parents working abroad. Research shows that separation from parents often causes children to feel loneliness, stress, and problems with learning and social integration. The article also raises the issue of institutional and social support available to Euro-orphans and their families. The aim of the article is to raise awareness of Euro-orphanhood and to propose actions that can alleviate its negative effects.

Keywords: euro-orphanhood, labor migrations, family, social support

EUROSIEROCTWO – WPŁYW MIGRACJI ZAROBKOWEJ NA ŻYCIE RODZINNE

Streszczenie

Niniejsza praca przybliża temat wyjazdów zarobkowych rodziców z Podkarpacia i ich wpływu na rodziny, zwłaszcza dzieci. Zjawisko eurosieroctwa, które dotyka 12,5 proc. uczniów z badanej grupy, jest przedmiotem szczególnej uwagi. Większość matek, bo aż 76,9 proc., pracuje w kraju, podczas gdy wyjazdy zagraniczne dotyczą głównie ojców. Określenie „eurosieroty” ma pejoratywne konotacje, sugerując negatywne konsekwencje rozłąki z rodzicami pracującymi za granicą. Badania pokazują, że rozłąka z rodzicami często wywołuje u dzieci uczucie osamotnienia, stres oraz powoduje problemy w nauce i integracji społecznej. Artykuł porusza również kwestię wsparcia instytucjonalnego i społecznego, jakie jest dostępne dla eurosierot i ich rodzin. Celem pracy jest podniesienie świadomości na temat eurosieroctwa i zaproponowanie działań, które mogą złagodzić jego negatywne skutki.

Słowa kluczowe: eurosieroctwo, migracje zarobkowe, Podkarpacie, rodzina, wsparcie społeczne